

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a Mgr. Gabriely Bašné v právní věci žalobců: **a) Bc. L. R., b) T. R.**, proti žalovanému: **Odvolací finanční ředitelství**, se sídlem Masarykova 427/31, Brno, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 3. 2019, č. j. 11 Af 3/2019 – 38,

t a k t o :

- I.** Návrh žalobců na ustanovení zástupce **s e z a m í t á .**
- II.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- III.** Žalovanému **s e** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

[1] Kasační stížností doručenou Nejvyššímu správnímu soudu dne 18. 3. 2019 se žalobci (dále jen „stěžovatelé“) domáhají zrušení usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 3. 2019, č. j. 11 Af 3/2019 – 38, kterým nebylo stěžovatelům přiznáno osvobození od soudních poplatků a byl zamítnut jejich návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů v řízení o jejich žalobě, kterou brojí proti čtyřem rozhodnutím, jimiž žalovaný zamítl odvolání stěžovatele a) a potvrdil rozhodnutí správce daně ve věci daně z příjmů fyzických osob za zdaňovací období roku 2016 a ve věci žádosti stěžovatele a) o prominutí pokut a penále.

[2] V odůvodnění napadeného usnesení městský soud uvedl, že ani jeden ze stěžovatelů věrohodným způsobem nedoložil původ ani skutečný rozsah finančních prostředků, z nichž hradí náklady na své životní potřeby. Podle soudu „[j]e *totiž nepochybné, že je-li žalobkyně T. R. odkázána na finanční výpomoc svého žalobce a na svoji dceru, výše této výpomoci zůstala soudu utajena. Pokud jde o žalobce Bc. L. R., je zřejmé, že i on musí mít nějaké finanční zdroje, z nichž hradí výše zmíněné náklady na živobytí. Existenci a původ těchto prostředků však soudu ničím nedoložil*“.

[3] Stěžovatelé ve své kasační stížnosti odkázali na všechna svá podání založená ve spise a uvedli, že potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech dokládají soudům opakovaně, přičemž každým rokem přikládají též nové okolnosti, kterými jsou zejména aktuální daňová priznání stěžovatele a), v tomto případě bylo doloženo daňové priznání za rok 2017. Stěžovatel a) pak dodal, že jeho výdaje odpovídají nákladům, které nutně potřebuje k přežití

občan, který nečerpá žádné sociální dávky a nepobírá pevně stanovený měsíční plat. Všechny tyto náklady jsou pak souhrnně uvedeny jako „*nutný výdaj v zákonné osobní spotřebě*“ v daňovém přiznání, čímž se jeho příjmy „*zcela anulují*“. Jeho výdaje jsou navíc navýšené o nepravidelné částky související se zdravotními následky dvou autonehod. V kasační stížnosti stěžovatelé rovněž požádali o osvobození od soudních poplatků a navrhli ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[4] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

[5] Nejvyšší správní soud přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozhodnutí městského soudu [§ 106 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“)]. Je též podána oprávněnými osobami, neboť se stěžovateli městský soud jedná jako s účastníky řízení, z něhož napadené rozhodnutí městského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.).

[6] Pokud jde o podmínku zaplacení soudního poplatku za danou kasační stížnost, Nejvyšší správní soud již v usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS (všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz), dospěl k následujícímu závěru: „*Stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě), či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností [§ 1 písm. a), § 2 odst. 2 písm. b) a § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích]*.“ V této věci však nebylo napadeným usnesením rozhodováno o návrhu ve věci samé, jelikož se jedná o procesní rozhodnutí učiněné v řízení o žalobě, jímž se toto řízení nekončí. Žádost o osvobození od soudních poplatků pro řízení o kasační stížnosti považuje tedy Nejvyšší správní soud za bezpředmětnou, jelikož se na podání posuzované kasační stížnosti poplatková povinnost nevztahuje.

[7] Pokud jde o podmínku spočívající v obligatorním zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem v řízení o kasační stížnosti, své závěry učiněné v citovaném rozhodnutí ve vztahu k soudnímu poplatku dále promítl rozšířený senát i do následující úvahy: „*Je-li podána kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků, o neustanovení zástupce či proti jinému procesnímu usnesení učiněnému v řízení o žalobě, je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde ustanovení § 105 odst. 1 a 2 s. ř. s. neuplatní.*“ Z citovaného usnesení rozšířeného senátu tedy plyne, že ani povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem není vyžadováno v těch případech, kdy kasační stížnost směřuje, tak jako v nyní posuzované věci, proti procesnímu rozhodnutí, jímž se řízení před krajským (městským) soudem nekončí.

[8] I přesto musel Nejvyšší správní soud nejprve posoudit návrh stěžovatelů na ustanovení zástupce pro řízení o dané kasační stížnosti, neboť byť není zastoupení stěžovatelů advokátem v tomto řízení obligatorní, je jistě možné. Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. se pro rozhodnutí o ustanovení zástupce vyžaduje kumulativní splnění dvou podmínek - jednak splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků a jednak nezbytná potřeba takového zastoupení k ochraně práv účastníka řízení. Nejvyšší správní soud v projednávané věci neshledal především splnění druhé nutné podmínky pro ustanovení zástupce, tedy jeho nezbytnost k ochraně práv stěžovatelů. Kasační stížnost má přes svou obsáhlost a místy malou srozumitelnost, obzvláště pak v dlouhých pasážích pro posuzované otázky osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce zcela irelevantních, požadované základní náležitosti a je zřejmé, čeho se stěžovatelé domáhají. V předmětné věci se přitom jedná o posouzení nikterak komplikovaných otázek (nepřiznání osvobození od soudních poplatků a zamítnutí návrhu

pokračování

na ustanovení zástupce), o kterých soud může rozhodnout na základě podané kasační stížnosti a podkladů obsažených ve spise, aniž by bylo třeba za tímto účelem stěžovatelům ustanovovat zástupce. Nejvyššímu správnímu soudu proto nic nebrání v tom, aby o takto formulované kasační stížnosti věcně rozhodl, aniž by stěžovatelé v důsledku své neznalosti práva mohli utrpět jakoukoli újmu. Za této situace tedy Nejvyšší správní soud návrh na ustanovení zástupce zamítl.

[9] Nejvyšší správní soud následně posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí městského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[10] Stěžovatelé svou kasační stížností brojili proti nepřiznání osvobození od soudních poplatků a zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce v řízení před městským soudem. Vzhledem k tomu, že jednou z podmínek pro vyhovění návrhu na ustanovení zástupce pro řízení (§ 35 odst. 10 ve spojení s § 36 odst. 3 s. ř. s.) je splnění zákonných předpokladů pro osvobození od soudních poplatků, Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval právě posouzením této otázky ze strany městského soudu.

[11] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že „[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.“

[12] Z dikce citovaného ustanovení tedy vyplývá, že účastník řízení může být osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří podmínek: a) účastník podal žádost o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) účastník doložil nedostatek finančních prostředků.

[13] Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2009, č. j. 8 As 20/2009 - 50, je soud povinen v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele. Účastníka lze osvobodit od soudních poplatků pouze tehdy, bude-li řádně osvědčeno, že pro jeho celkové poměry nelze setrvat na povinnosti soudní poplatek uhradit. Rozhodnutí o tom, zda lze přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků, je tedy vázáno na prokázání okolnosti, že účastník nemá k jejich úhradě dostatečné prostředky. Je přitom výlučně na účastníkovi, aby svou finanční a majetkovou situaci soudu dostatečně konkrétně popsal a předložil doklady prokazující nedostatek finančních prostředků. Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti účastníka řízení sám z úřední povinnosti nezjišťuje (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2008, č. j. 1 As 63/2008 - 34, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 As 343/2004 - 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS) a za předpokladu, že byl účastník řádně poučen (§ 36 odst. 1 s. ř. s.), takovou žádost zamítne. Stejně tak soud takovou žádost zamítne, jsou-li údaje sdělené účastníkem nevěrohodné, popř. neúplné (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, publ. pod č. 1962/2010 Sb. NSS).

[14] Ze spisu městského soudu plyne, že stěžovatelé požádali městský soud o osvobození od soudních poplatků současně s podanou žalobou. Městský soud proto přípisem

ze dne 6. 2. 2019 vyzval stěžovatele k prokázání osobních, majetkových a výdělkových poměrů, k čemuž jim zaslal formulář „*Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech*“ a vyzval je k jeho řádnému vyplnění, doložení příslušných dokladů a zaslání ve lhůtě patnácti dnů od jeho doručení; současně je řádně poučil, že nebude-li formulář ve stanovené lhůtě zaslán soudu zpět náležitě vyplněný, bude mít soud za to, že předpoklady pro osvobození od soudního poplatku nejsou prokázány.

[15] Dne 26. 2. 2019 byly městskému soudu doručeny stěžovateli vyplněné formuláře, ze kterých se podává, že stěžovatel a) žije sám a je na něm finančně závislá stěžovatelka b) (matka), která s ním však nežije ve společné domácnosti. Stěžovatel a) nemá příjmy z pracovního či obdobného poměru, avšak má příjmy z podnikání v oblasti internetových služeb (reklamní činnost, zprostředkování a tvorba webových stránek). Z této činnosti měl v roce 2015 zisk 3207 Kč. Stěžovatel a) poukázal na to, že je po dvou autonehodách s cizím zaviněním, a také má za to, že je obětí několika trestných činů, kdy mu měl být odcizen majetek v hodnotě dvou milionů korun a hotovost ve výši jednoho a půl milionu korun. Stěžovatel a) dále uvedl, že má dluhy na pojistném na sociální zabezpečení cca 100 000 Kč, na pojistném na zdravotní pojištění cca 100 000 Kč a exekuce ohledně dluhů ve výši cca 200 000 Kč. Jako důkaz stěžovatel přiložil pouze daňové přiznání za rok 2017, ze kterého plyne, že stěžovatel byl za tento rok ve ztrátě ve výši 57 990 Kč. Stěžovatelka b) pak ve formuláři uvedla, že je rozvedená, žije sama a je finančně závislá na stěžovateli a) (synovi) a na své dceři D. R. Není zaměstnána, jelikož nejprve pobírala invalidní důchod po těžkém pracovním úrazu, nyní již pobírá starobní důchod ve výši 6197 Kč měsíčně. K jiným svým příjmům uvedla, že se v neukončeném soudním řízení u Okresního soudu ve Frýdku – Místku sp. zn. 16 C 166/2003 domáhá výplaty doživotní renty za ztrátu na výdělků ve výši cca pět milionů korun. Stěžovatelka b) také uvedla, že je proti ní vedeno exekuční řízení o částku 700 000 Kč a má další dluhy u bankovního ústavu, které jsou předmětem dosud neukončeného soudního řízení. Stěžovatelka také poukázala na trvalé a těžké následky (poškození páteře, poruchy rovnováhy, arytmie), které jí byly způsobeny pracovním úrazem a mají vliv na její zdraví. Stěžovatelka ke svému prohlášení přiložila výplatní doklad z května 2016, ze kterého plyne, že obdržela dávku starobního důchodu ve výši 6197 Kč, a také doklad z prosince 2018, podle něhož obdržela dávku starobního důchodu ve výši 6675 Kč, a dále doklad z ledna 2019 o vyplacení dávky starobního důchodu ve výši 7381 Kč. Dále stěžovatelka doložila kopii průkazu ZTP a kopii parkovacího průkazu označující vozidlo přepravující osobu zdravotně postiženou.

[16] Na základě shora uvedených skutečností městský soud dospěl ke zcela oprávněnému závěru, že stěžovatelé věrohodným způsobem nedoložili své majetkové poměry.

[17] Stěžovatelka b) sice řádně doložila svůj příjem spočívající ve výplatě dávek starobního důchodu, městský soud však správně uvedl, že stěžovatelka b) nikterak neupřesnila výši finanční výpomoci od stěžovatele a) ani od své dcery, na kterých je dle svých slov závislá. Dále také neuvedla či nijak nedoložila své skutečné výdaje na živobytí. Nadto je třeba uvést, že stěžovatelka b) nedoložila ani svá tvrzení o výši dluhu vymáhaném v exekučním řízení či o neukončeném soudním řízení, které se má týkat dalšího dluhu. Co se týče výdajů, stěžovatelka b) uvedla toliko informaci týkající se místních poplatků a nájemného, nicméně použila pouze neurčitou formulaci „*dle finančních možností*“. Údaje uváděné stěžovatelkou b) jsou tedy neúplné, neprůkazné a městský soud proto nemohl objektivně posoudit její majetkové poměry.

[18] Nejvyšší správní soud se dále ztotožňuje se závěrem městského soudu, že stěžovatel a) musí mít určité zdroje, ze kterých hradí své náklady na živobytí. Krom toho je třeba poznamenat, že stěžovatel a) musí také disponovat finančními zdroji, ze kterých vypomáhá stěžovatelce b), která je na něm údajně závislá (jak oba shodně uvedli). Žádné takové zdroje však stěžovatel a) neuvedl či nijak nedoložil. Stěžovatel a) městskému soudu také nesdělil a nedoložil

pokračování

ani žádné své výdaje, stejně tak nedoložil svá tvrzení ohledně výše dluhů vymáhaných v exekučních řízeních. Jediným dokladem, který stěžovatel a) soudu předložil, bylo daňové přiznání za rok 2017, ze kterého plyne, že stěžovatel a), jakožto osoba samostatně výdělečně činná, vykázal ztrátu ve výši 57 990 Kč. To však nic nemění na závěru, že není patrné, z čeho stěžovatel a) fakticky žije. Ani stěžovatel a) tedy soudu nedoložil úplné a průkazné údaje, soud proto nemohl objektivně posoudit jeho majetkové poměry.

[19] Skutečnost, že podpisem uvedeného prohlášení stěžovatel a) potvrzuje, že nezamlčel žádné okolnosti, které by mohly mít vliv na rozhodování soudu o jeho žádosti, byla konstatována v již zmiňovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88. V posuzovaném případě se však prohlášení obou stěžovatelů ukázala být nepravdivými, jelikož jsou neúplná. Pro posouzení žádosti o osvobození od soudních poplatků je nutné, aby měl soud úplný přehled o osobních, majetkových a finančních poměrech účastníka. Bylo tedy výlučně na obou stěžovatelích, aby své osobní, finanční a majetkové poměry městskému soudu dostatečně popsali a svá tvrzení také doložili. Skutečnost, že tak neučinili, nelze klást k tíži městskému soudu. Jak bylo uvedeno výše, soud nemá povinnost z úřední povinnosti zjišťovat výdělkové a majetkové možnosti účastníků řízení. Nevěrohodnost či neúplnost tvrzení stěžovatelů o existenci předpokladů pro osvobození od soudních poplatků pak vylučuje, aby bylo žádosti vyhověno (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, publ. pod č. 1962/2010 Sb. NSS).

[20] Městský soud proto nepochybil, když stěžovatelům osvobození od soudních poplatků nepřiznal. Jelikož je splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků podmínkou pro ustanovení zástupce, městský soud dále v souladu se zákonem tento návrh zamítl.

[21] S ohledem na uvedené Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji dle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[22] Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti se opírá o § 60 odst. 1 větu první ve spojení s § 120 s. ř. s. Účastník, který měl ve věci plný úspěch, má právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, od účastníka, který ve věci úspěch neměl. Úspěšnému žalovanému ovšem žádné náklady v tomto řízení nevznikly, takže mu Nejvyšší správní soud náhradu nákladů nepřiznal.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 23. května 2019

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu